

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
географічний факультет

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
катедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова
факультет історії та філософії

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Українсько-балтійський центр

Інститут всесвітньої історії Національної Академії наук України
Міжнародна асоціація українців
Центральна Спілка Українців у Німеччині
Інститут досліджень діаспори

Міжнародна науково-практична конференція

УКРАЇНА – НІМЕЧЧИНА: ГУМАНІТАРНІ ПАРАЛЕЛІ

(до 100-ліття утворення Українського наукового інституту в Берліні)

24 квітня 2026 року

УДК 061:341.215.4-054.72((=161.2:430)+(=112.2:477))](06)
У45

Україна – Німеччина: гуманітарні паралелі (до 100-ліття утворення Українського наукового інституту в Берліні): Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 квітня 2026 р.) – К.: ТОВ «Геопринт», 2026. – 201 с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
протокол Ч. 13 від 30 квітня 2026 р.*

Рецензенти:

Машіка Ганна

докторка географічних наук, професорка
Ужгородський національний університет

Денисик Григорій

доктор географічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ISBN 978-617-674-074-2

Збірка матеріалів міжнародної науково-практичної конференції містить її програму та результати студіювань науковців, педагогів і аспірантів різних регіональних центрів, а також практиків. У публікаціях висвітлюються та аналізуються питання Українського наукового інституту в Берліні як осередку наукового та культурного життя української еміграції в Німеччині, «готської проблеми» та України, магдебурзького права в Україні, німецької колонізації українських теренів, «німецького фактору» в Українській революції, україністики в Німеччині та германістики в Україні, стану українців у ФРН після лютого 2022 року, інтеграції соціальної, економічної та мовної німців в Україні, громадського життя українців в Німеччині та німців в Україні, «німецького» потенціалу гуманітарного проєкту «Місця пам'яті на мапі України»

© Винниченко І., упорядкування, 2026
© ТОВ «Геопринт», 2026

47. Це, зокрема, виставка світлин Штефана Мозеса (Вернісаж // Урядовий кур'єр. – 2006, 25 травня)
48. Засновником школи була громадська організація “Німецьке шкільне об'єднання в Києві”; школа працювала за концепцією навчання Головного управління ФРН з питань законної освіти. Викладали в ній німецькі та українські вчителі, а свідоцтва про освіту видавали в Україні та ФРН. Усі видатки на утримання вчителів взяли на себе уряди Німеччини та Австрії. Містилась в Києві в пров. Платонівському, 3 (Школа – “як у Німеччині” // Голос України. – 2009, 21 лютого. – С. 5; Німці та українці – за однією партою // Урядовий кур'єр. – 2008, 4 вересня; АА)
49. Пастор киевской кирхи св.Екатерины // Deutscher Kanal. – 1993. - № 5. – С. 1.
50. Киев. Церковь Св.Екатерины. – Киев – Мюнхен, 2000. – С. 92.
51. Центр, який співпрацював із ЦНК “Відерштраль”, надавав послуги з легалізації та апостилізації, перекладів, заповнення анкет, страхування, допомоги в отриманні документів із країн СНД, кур'єрської доставки документів DHL, правових консультацій, реєстрації фірм та ін.
52. Зокрема, історичний та економічний факультети КНУ (разом з Інститутом досліджень діаспори та Асоціацією німців України) у травні 2004 р. організували та провели міжнародну наукову конференцію “Німці в історії України” (Винниченко І. З нагоди 170-річчя Київського університету // Урядовий кур'єр. – 2004, 9 червня); економічний факультет (у спілці з Інститутом досліджень діаспори, Асоціацією німців України, Гете-Інститутом та Центром німецької культури “Відерштраль”) у травні наступного року – міжнародну наукову конференцію “Микола Християнович Бунге – вчений, педагог, державний діяч” (Бунгівські читання) (Базилевич В., Винниченко І. Один з когорти славних співвітчизників // Урядовий кур'єр. – 2005, 12 травня; Винниченко І. Вчений, педагог, державник // Моя Батьківщина. Моя Родина. – 2005. - № 15. – С. 8; Винниченко І. Тричі ректор університету, почесний громадянин Києва. І не лише // Столиця. – 2005. - № 20. – С. 28; Винниченко І. Скромність не завадила йому бути велетом // DZZ. – 2005. - № 4. – С. 4), одним із заходів якої стала презентація в Посольстві ФРН в Україні монографії “М.Бунге: сучасний дискурс” (Винниченко І. Економісти минулого – сьогодні // Урядовий кур'єр. – 2005, 30 червня; Винниченко І. “Микола Бунге: сучасний дискурс” // Моя Батьківщина. Моя Родина. – 2005. - № 19. – С. 5). У 2004 р. у столичній “Галерії-36” (Андріївський узвіз, 36) демонструвалась виставка світлин Ігора Винниченка “Архітектурні пам'ятки Києва, створені німцями”. У вересні 2007 р. в будівлі Посольства ФРН в Україні відбулась виставка світлин Ігора та Родіона Винниченків “Німці Києва: від 1765-го...” (П'ятериков С. Нащадки готів на київських пагорбах // Дзеркало тижня. – 2007, 6 жовтня; Мазорчук В. Про історію німецької громади у Києві розповідають фотографії // Голос України. – 2007, 2 жовтня; Мазорчук В. Повернути українським німцям їхню історичну пам'ять – наш обов'язок // Моя Батьківщина. Моя Родина. – 2007. – 1-20 жовтня. – С. 9), яка від жовтня того ж року знаходиться в євангелічно-лютеранській церкві св.Катерини (вул. Лютеранська, 22). У листопаді 2007 р. у Посольстві ФРН в Україні мала місце виставка світлин І.Винниченка “Пам'ятки культури Києва, створені німцями” (Фесенко Л. Лучшие здания в Киеве построили немцы? // Комсомольская правда в Украине. – 2007, 8-15 ноября; Миколук О. Немцы в Киеве. Именно им наша столица обязана созданием более 200 памятников архитектуры. Сумеет ли сберечь? // День. – 2007, 9 ноября)

Мацука Вікторія

МІГРАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНЦІВ І НІМЦІВ: РОЛЬ ЛОКАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ В ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ

Успішна інтеграція мігрантів у новому суспільстві завжди залежить від багатьох чинників – від соціальних до економічних. Однак локальний ринок праці стає одним з ключових факторів, що впливає на процес адаптації, незалежно від причин, які спонукали людину мігрувати. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року призвело до найбільшого переміщення населення в Європі з часів Другої світової війни. Воно суттєво змінило соціально-економічні пріоритети та стратегії як самих мігрантів, так і приймаючих країн [1;2].

У цьому контексті важливо розглянути міграційні стратегії українців у Німеччині та німців в Україні з особливою увагою до ролі локального ринку праці в інтеграційних процесах.

Після початку повномасштабної війни 2022 року мільйони українців були змушені тікати за кордон. Серед країн приймачів Bundesagentur für Arbeit (Federal Employment Agency) (Німеччина) стала однією з найголовніших: понад 1,15 мільйона українців мали тимчасовий захист у Німеччині станом на початок 2026 року [3].

У перші роки після початку війни інтеграція українців у німецький ринок праці була повільною, але поступово прискорилаь:

- У літку 2022 року лише близько 16% українських біженців мали роботу [4].
- До четвертого кварталу 2024 року частка працевлаштованих українців зросла до 43 %, а влітку 2025 року – до 51 % серед осіб віком 20-64 років [5].
- Навіть близько 296-300 тис. українців працювали у Німеччині станом на листопад 2024 – початок 2025 року, що значно перевищує дані до війни [6].

Ці дані свідчать про істотне зростання інтеграції українців на німецькому ринку праці за три роки, що зумовлено як мотивами економічної стабілізації, так і політичними умовами отримання статусу тимчасового захисту, що дозволяє працювати без тривалого очікування дозволів.

Ринок праці Німеччини став одним із головних чинників адаптації українських мігрантів:

- Робота забезпечує економічну стабільність, що особливо важливо для сімей біженців.
- Мовні курси та інтеграційні програми часто пов'язані з доступом до працевлаштування, що сприяє отриманню професійних навичок та підвищенню рівня життя.

- Українці, які вже мали трудовий досвід або професійні навички, частіше знаходять роботу у сферах виробництва, торгівлі, охорони здоров'я, будівництва та послуг [6].

Важливо зазначити, що хоча українці демонструють прискорену інтеграцію, рівень зайнятості серед них все ще нижчий, ніж серед населення ФРН загалом, і залишається викликом для політики інтеграції.

Історично німці в Україні утворювали значну етнічну спільноту, особливо у XIX-XX століттях, але після радянських репресій та воєнних подій їх чисельність значно скоротилася. За даними до початку XXI століття, в Україні проживало понад 33 000 осіб німецької спільноти, які зберігають свою культуру, мову та організації [7].

На відміну від українців у Німеччині, німці в Україні не є великою мігрантською групою за останні десятиліття, але у мирний час вони беруть участь у локальному економічному житті:

- Німці в Україні працюють у різних галузях, які не пов'язані з масштабною трудовою міграцією, а скоріше з підприємництвом, культурними проєктами чи бізнес ініціативами.

- Їхня участь у ринку праці здебільшого орієнтована на спеціалізовані сектори, де вони можуть використати професійні навички та міжнародні контакти, включно з ІТ, освітою, послугами бізнес консалтингу чи управлінських структур.

- Додавальну роль відіграють міжнародні програми, мовні центри та культурні обміни, які сприяють підтримці активності спільноти та її участі на локальному ринку праці.

У сучасних умовах війни 2022 року частина німців, які проживали або працювали в Україні, стикалася з економічними викликами та змінами ринку праці: скорочення економічної активності у певних регіонах, зміна попиту на кваліфікації та зростання невизначеності в бізнес середовищі сприяли адаптації та розвитку нових стратегій [8].

Війна 2022 року стала критичним чинником, який змінив траєкторії міграції: якщо до 2022 року частина українців у Німеччині приїжджали переважно за економічними мотивами, то після 2022 року більшість прибули як біженці, шукаючи безпеку і захист. Це вплинуло і на їхні стратегії працевлаштування. Завдяки правовому статусу тимчасового захисту вони отримали можливість більш швидко виходити на ринок праці, що сприяло більшій інтеграції у суспільство [5].

Для українців у Німеччині локальний ринок праці став базою для економічної стабільності, незалежності та соціальної адаптації – це передумова, що

дозволяє їм будувати довгострокові плани та життєві перспективи. Вони працюють, вивчають мову, проходять курси підвищення кваліфікації, що значно підвищує їхню самооцінку та можливості інтеграції.

У випадку німців в Україні ринок праці не має такого масштабу впливу (через порівняно меншу чисельність та інші мотиваційні фактори), але все ж сприяє інтеграції і активній участі в економічному та культурному житті країни.

Міграційні стратегії українців у Німеччині та німців в Україні показують, що локальний ринок праці є критичним чинником інтеграції незалежно від контексту міграції. Для українців у Німеччині ринок праці став ключовим механізмом адаптації після війни, що дозволило численній групі швидко знайти економічну опору та соціальну стабільність. Німці в Україні, хоч і мають іншу міграційну динаміку, також використовують ринок праці для підтримки своєї активності та участі у суспільному житті.

Ці процеси підтверджують, що економічна інтеграція через зайнятість залишається фундаментальною умовою успішної адаптації мігрантів, незалежно від їхнього походження, причин міграції чи соціальних умов приймаючої країни.

1. Мацука В. Основні тенденції міграції українців за кордон через війну. Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 26 квітня 2024 р.). К.: ТОВ «Геопринт», 2024. С.290-292. URL: <https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2024/05/zakordonne-ukrayinstvo.pdf> (дата звернення: 07.04.2026).
2. Верительник С. М., Мацука В. М., Єлетенко В. В., Набокова В. В. Внутрішня міграція та цифрова трансформація: нові виклики державного управління в Україні. Проблеми економіки. 2025. №4. С. 49–57. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-4-49-57> (дата звернення: 07.04.2026).
3. Скільки українців перебувають у Німеччині: статистика МВС. 2026. URL: https://nenka.info/skilky-ukrayincziv-perebuvayut-u-nimechchini-statystyka-mvs/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 07.04.2026).
4. Вчені підраховали, скільки українських біженців працевлаштовані в Німеччині — дослідження. 2025. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/ukrajinci-v-nimechchini-seryozne-zrostannya-rivnya-pracevlashtuvannya-bizhenciv-doslidzhennya-50558079.html> (дата звернення: 07.04.2026).
5. Українські шукачі притулку в Німеччині: Інтеграція на ринку праці продовжує прогресувати. 2025. URL: www.bib.bund.de/EN/Service/Press/2025/2025-02-24-Ukrainian-asylum-seekers-in-Germany-Integration-into-the-labour-market-continues-to-progress.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 07.04.2026).
6. Майже 300000 українців працюють у Німеччині. 2025. URL: www.arbeitsagentur.de/en/press/2025-07-nearly-300000-people-from-ukraine-are-working-in-germany?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 07.04.2026).
7. Німці в Україні. URL: https://deutsche.in.ua/ua/page/nemcy_v_ukraine?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 07.04.2026).

8. Matsuka V., Horbashevska M. Digitalization and management of migration flows. Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України: Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 24 квітня 2025 року) / за заг. ред. С.П. Калініної. Київ: МДУ. С. 91-93

Гедін Максим

НОСТАЛЬГІЧНИЙ ТУРИЗМ УКРАЇНЦІВ В НІМЕЧЧИНІ

Як відомо, ностальгичний туризм приносить значну економічну користь місцевим громадам, які його просувають. Відновлення та збереження історичних пам'яток, а також пропозиція автентичних вражень, пов'язаних із минулим, приваблюють туристів, зацікавлених у зануренні в збагачуючий досвід. Також важливим аспектом є позитивний емоційний вплив, який він справляє на людей; завдяки відтворенню спогадів та особливих моментів ностальгичний туризм може викликати почуття емоційного зв'язку, благополуччя та вдячності. Цей зв'язок із минулим може мати терапевтичний ефект для багатьох людей, надаючи їм відчуття приналежності, ідентичності та культурної вкоріненості, що сприяє їхньому емоційному спокою [1, с.238-239].

Ностальгичний туризм суттєво сприяє розвитку критичного мислення завдяки своїй рефлексивній та особистісній природі. Повертаючись до минулих вражень та стикаючись зі спогадами, ностальгичні туристи занурюються не лише у власні емоції та спогади, а й в історичний та культурний контекст тих подій. Цей процес передбачає критичну оцінку того, як обставини та місця змінювалися з плином часу, сприяючи тим самим глибшому розумінню соціальних, економічних та культурних змін. Крім того, порівнюючи минуле з сьогоденням, ностальгичні мандрівники можуть ретельно вивчати та аналізувати історичні наративи та політику збереження культурної спадщини, розвиваючи підвищену критичну свідомість щодо важливості збереження як колективної, так і особистої пам'яті.

Останніми десятиліттями ностальгичний туризм зазнав значної еволюції, яка характеризується зростанням наукового інтересу та диверсифікацією дослідницьких підходів. Зокрема, передбачається, що останні дослідження розширили розуміння мотивації та досвіду ностальгичних мандрівників, врахувавши міждисциплінарні перспективи з психології, соціології та культурології. Крім того, висувається гіпотеза, що література виявить тенденцію до цінування автентичних та персоналізованих вражень, що відображає зростаючий попит ностальгичних туристів на емоційний зв'язок із місцями та подіями минулого. Ця гіпотеза передбачає, що ностальгичний туризм не лише сприяє збереженню куль-